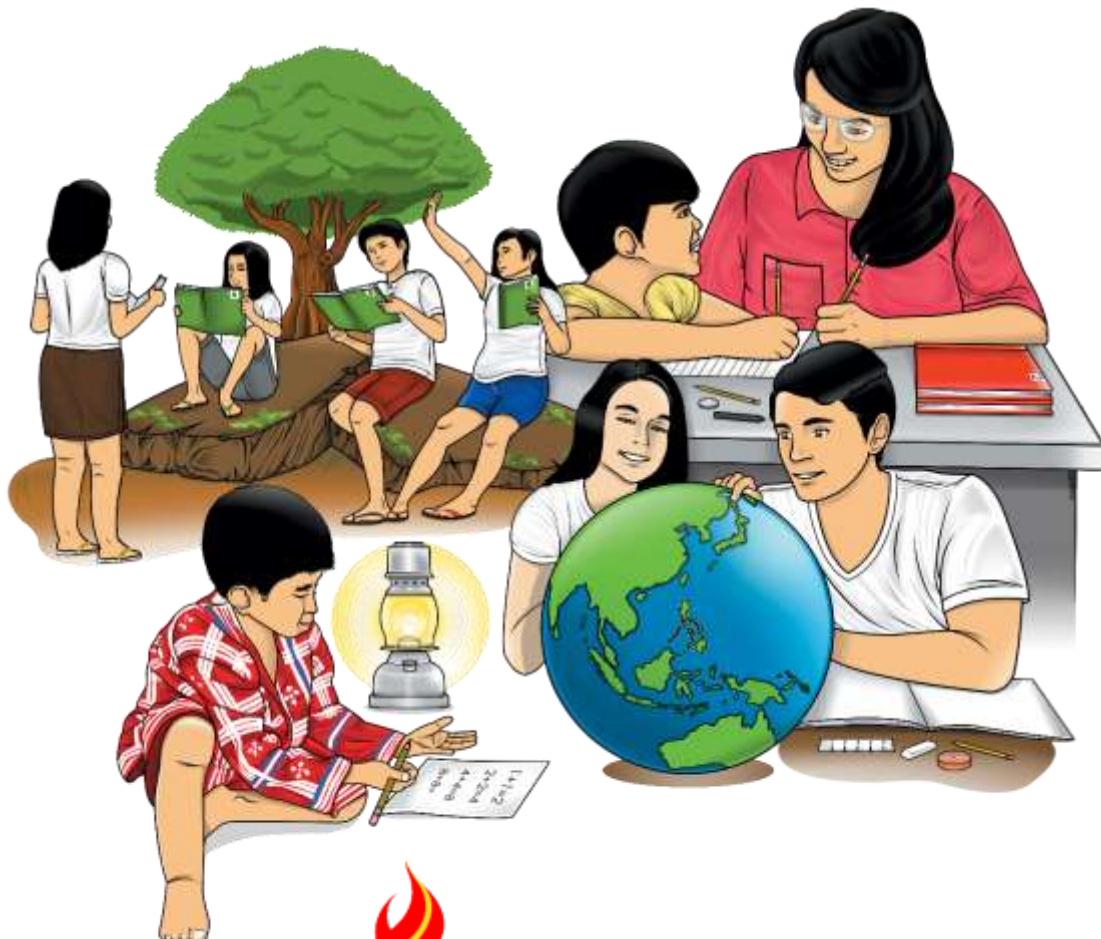

Filipino

Unang Markahan – Modyul 5:

Panitikang Asyano

Dula mula sa Pilipinas

Filipino– Ikasiyam na Baitang
Alternative Delivery Mode
Unang Markahan – Modyul 5: Panitikang Asyano: Dula Mula Sa Pilipinas
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyulna ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Almera M. Carido

Editor: Jennifer S. Ontolan, Susan S. Bellido, Maricris Torres-Tolibas

Tagasuri: Anita D. Subebe EMD

Tagaguhit: Almera M. Carido, Swelyn E. Forro

Tagalapat: Marvin D. Barrientos

Tagapamahala: Dr. Isabelita M. Borres, CESO III

Eugenio B. Penales, Ed.D.

Sonia D. Gonzales

Ma. Liza R. Tabilon, Ed. D., CESO V

Lilia E. Abello, Ed. D.

Evelyn C. Labad

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region IX

Office Address: Regional Center, Balintawak, Pagadian City

E-mail Address: region9@deped.gov.ph

Filipino

Unang Markahan – Modyul 5:

Panitikang Asyano-

Dula mula sa Pilipinas

Paunang Salita

Para sa tagapagdaloy:

Malugod na pagtanggap sa asignaturang **Filipino 9** ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul para sa araling **Panitikang Asyano-Dula Mula Sa Pilipinas!**

Ang modyul na ito ay pinagtulungang dinisenyo, nilinang at sinuri ng mga edukador mula sa pambuliko at pampridadong institusyon upang gabayan ka, ang gurong tagapagdaloy upang matulungang makamit ng mag-aaral ang pamantayang itinakda ng Kurikulum ng K to12 habang kanilang pinagtagumpayan ang pansarili, panlipunan at pang-ekonomikong hamon sa pag-aaral.

Ang tulong-aral na ito ay umaasang makauugnay ang mag-aaral sa mapatnubay at malayang pagkatuto ng mga gawain ayon sa kanilang kakayahan, bilis at oras. Naglalayon din itong matulungan ang mag-aaral upang makamit ang mga kasanayang pan-21 siglo habang isinasaalang-alang ang kanilang mga pangangailangan at kalagayan.

Bilang karagdagan sa materyal ng pangunahing teksto, makikita ninyo ang kahong ito sa pinakakatawan ng modyul:

Mga Tala para sa Guro

Ito'y naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit sa paggabay sa mag-aaral.

Bilang tagapagdaloy, inaasahang bibigyan mo ng paunang kaalaman ang mag-aaral kung paano gamitin ang modyul na ito. Kinakailangan ding subaybayan at itala ang pag-unlad nila habang hinahayaan silang pamahalaan ang kanilang sariling pagkatuto. Bukod dito, inaasahan mula sa iyo na higit pang hikayatin at gabayan ang mag-aaral habang isinasagawa ang mga gawaing nakapaloob sa modyul.

Para sa mag-aaral:

Malugod na pagtanggap sa **Filipino 9** ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul ukol sa **Panitikang Asyano-Dula Mula Sa Pilipinas!**

Ang kamay ay madalas gamiting simbolo ng kakayahan, aksyon at layunin. Sa pamamagitan ng ating mga kamay tayo ay maaaring matuto, lumikha, at magsakatuparan ng gawain. Ang kamay sa tulong-aral na ito ay sumisimbolo na ikaw, bilang isang mag-aaral, ay may angking kakayahang matutuhan ang mga kaugnay na kompetensi at kasanayan. Ang iyong pang-akademikong tagumpay ay nakasalalay sa iyong sarili o sa iyong mga kamay.

Ang modyul na ito ay ginawabilang tugon sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong madulutan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Ang modyul na ito ay may mga bahagi at icon na dapat mong maunawaan.

Alamin

Sa bahaging ito, malalaman mo ang mga dapat mong matutuhan sa modyul.

Subukin

Sa pagsusulit na ito, makikita natin kung ano na ang kaalaman mo sa aralin ng modyul. Kung nakuha mo ang lahat ng tamang sagot (100%), maaari mong laktawan ang bahaging ito ng modyul.

Balikan

Ito ay maikling pagsasanay o balik-aral upang matulungan kang maiugnay ang kasalukuyang aralin sa naunang leksyon.

Tuklasin

Sa bahaging ito, ang bagong aralin ay ipakikilala sa iyo sa maraming paraan tulad ng isang kuwento, awitin, tula, pambukas na suliranin, gawain o isang sitwasyon.

Suriin

Sa seksyong ito, bibigyan ka ng maikling pagtalakay sa aralin. Layunin nitong matulungan kang maunawaan ang bagong konsepto at mga kasanayan.

Pagyamanin

Binubuo ito ng mga gawaing para sa malayang pagsasanay upang mapagtibay ang iyong pang-unawa at mga kasanayan sa paksa. Maaari mong iwasto ang mga sagot mo sa pagsasanay gamit ang susi sa pagwawasto sa huling bahagi ng modyul.

Isaisip

Naglalaman ito ng mga katanungan o pupunan ang patlang ng pangungusap o talata upang maproseso kung anong natutuhan mo mula sa aralin.

Isagawa

Ito ay naglalaman ng gawaing makatutulong sa iyo upang maisalin ang bagong kaalaman o kasanayan sa tunay na sitwasyon o realidad ng buhay.

Tayahin

Ito ay gawain na naglalayong matasa o masukat ang antas ng pagkatuto sa pagkamit ng natutuhang kompetensi.

Karagdagang Gawain

Sa bahaging ito, may ibibigay sa iyong panibagong gawain upang pagyamanin ang iyong kaalaman o kasanayan sa natutuhang aralin.

Susi sa Pagwawasto

Naglalaman ito ng mga tamang sagot sa lahat ng mga gawain sa modyul.

Sa katapusan ng modyul na ito, makikita mo rin ang:

Sanggunian

Ito ang talaan ng lahat ng pinagkuhanan sa paglikha o paglinang ng modyul na ito.

Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anumang marka o sulat ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.
2. Huwag kalimutang sagutin ang *Subukin* bago lumipat sa iba pang gawaing napapaloob sa modyul.
3. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat pagsasanay.
4. Obserbahan ang katapatan at integridad sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
5. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.
6. Pakibalik ang modyul na ito sa iyong guro o tagapagdaloy kung tapos nang sagutin lahat ng pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangangkonsultahin ang inyong guro o tagapagdaloy. Maaari ka rin humingi ng tulong sa iyong mga magulang, sa nakatatanda mong kapatid o sino man sa iyong mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami, sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakakuha ka ng malalim na pang-unawa sa kaugnay na mga kompetensi. Kaya mo ito!

Alamin

Pagbati sa iyo kaibigan. Naririto na tayo sa huling bahagi ng ating paglalakbay. Muli, ako si Kokoy ang makasasama mo upang gabayan ka. Pag-uusapan natin ngayon ang tungkol sa Dula. Alam mo ba na ayon kay Aristotle, ang dula ay isang masining at makaagham na panggagaya sa kalikasan ng buhay. Ito'y kinatha at itinatanghal upang magsilbing salamin ng buhay sa wika, sa kilos at sa damdamin.

Bilang sining, may layunin itong makaaliw, makapagturo, o makapagbigay ng mensahe, makaaantig ng damdamin at makapukaw ng isip.

Ang lalim di ba? Para mas maunawaan mo babasahin natin ang isang halimbawa ng dula na mula sa Pilipinas na pinamagatang "Tiyo Simon" na akda ni N. P. ...

Pag-uusapan din natin ang mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan (sa totoo, talaga, tunay at iba pa). Aalamin din natin ang kahulugan ng isang salita habang nababago ang istruktura nito. Tara na! Tiyak na magugustuhan mo ito.

Simulan mo na ang pag-aaral ng aralin upang masagot mo ang mga pokus na tanong na: Paano naiiba ang dulang melodrama sa iba pang uri ng dula?

Inaasahan ko na magagawa mo ang mga sumusunod pagkatapos ng ating paglalakbay;

1. Nakabubuo ka ng paghuhusga sa karakterisasyon ng mga tauhan sa kasiningan ng akda.
2. Naipaliliwanag mo ang kahulugan ng salita habang nababago ang estruktura nito.
3. Nasusuri mo ang pagiging makatotohanan ng ilang pangyayari sa isang dula.
4. Nagagamit mo ang mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan (sa totoo, talaga, tunay, at iba pa).

Subukin

Paalala na bawat bahagi ng modyul na ito ay nagtataglay ng mga gawain at pagsubok sa iyongg kakayahan. Huwag kang mag-alala dahil naririto naman ako na nakahandang gumabay. Sundin mo lang ang aking mga panuto at gawaing ipagagawa. Ito ay ang panimulang pagsusulit na susukat sa lawak ng iyong kaalaman sa pag-aaralang aralin. Simulan mo na!

Panuto: Isulat ang letra ng tamang sagot sa sagutang papel.

1. Ito ay isang uri ng dulang nagtataglay ng malulungkot na pangyayari?
 - A. Melodrama
 - B. Komedyang
 - C. Tragicomedy
 - D. Tragedya

2. Bakit naisipan ni Tiyo Simon na sumama sa mag-ina sa simbahan?
 - A. dahil malaki ang pananalig niya kay Bathala
 - B. dahil nahihiya siya sa nanay ni Boy
 - C. dahil nahihiya siya kay Boy
 - D. dahil nasa iisang bubong lamang sila
3. Anong damdamin ang namayani sa hipag ni Tiyo Simon sa pagbabalik-loob niya sa Diyos?
 - A. masaya
 - B. malungkot
 - C. naghihinagpis
 - D. nanghihinayang
4. Ano ang tawag sa lolo, ate, pinsan at iba pa sa isang pamilya?
 - A. kaanak
 - B. pinsan
 - C. ina
 - D. ama
5. Isang paglalarawan ng buhay na ginagawa sa isang tanghalan?
 - A. Maikling kuwento
 - B. Nobela
 - C. Sanaysay
 - D. Dula
6. Ano ang malaking impluwensiya ng pangunahing tauhan kay Boy?
 - A. Ang naibalik ang pag-iisip sa pagsimba
 - B. Ang maiwan sa bahay
 - C. Ang paglaban ni Boy sa kaniyang ina
 - D. Ang pagsama at pagbabalik nito na magsimba sa simbahan
7. Bakit kailangang magkaroon ng matibay na pananalig sa Diyos ang isang tao?
 - A. upang maging masaya palagi
 - B. upang mabigyan ng magandang buhay
 - C. upang mapalayo sa sakit
 - D. upang mapalayo sa kapahamakan, magkaroon ng magandang buhay, mapalayo sa sakit, at maging masaya
8. Bilang isang anak, nangyari na ba sa iyo ang naranasan ni Boy?
Paano mo ito napagtagumpayan?
 - A. Oo, noong may mga pinsan ako sa aming bahay at tuwing may problema po ako napag-isip-isip ko na hindi tama
 - B. pinapabayaan ko lang
 - C. nanghihinayang sa panahon
 - D. nagsisisi

9. Alin sa mga sumusunod ang gamit na nagbabago ang estruktura ng salita.
- tahasan itong nagsasaad ng katotohanan
 - nababanghay ang salita
 - nagagamit ang mga salita at ang kahulugan
 - naipapaliwanag ang kahulugan ng salita habang nababago ang estruktura nito
10. Paano nagtatapos ang dulang “Ito Pala ang Sa Inyo”
- Umuwing luhaan sa Maynila at galit na galit si Clary sa kaniyang natuklasan sa kaniyang asawang si Bert
 - Nasisiyahan si Clary
 - Tanggap na tanggap ni Clary ang kalagayan ni Bert bilang kaniyang asawa
 - Nasisiyahan si Bert at Clary kung saan nagmamahalan sila ng buong puso

Aralin 1.5	A. Panitikan: Kultura: Tiyo Simon Kapag Naisahan Ako Ng Aking Diyos – Dula mula sa Pilipinas
	B. Gramatika/Retorika: Mga Ekspresyong Nagpapahayag ng Katotohanan
	C. Uri ng Teksto: Nagsasalaysay

Panimula

Kaibigan may mga dahilang nagbabago ang paniniwala ng tao. Alam mo ba kung bakit? Minsan dumarating ang isang pambihirang pagkakataon o isang pangyayari na hindi inaasahan na siyang magpapabago sa ating pananaw, pilosopiya at paniniwala sa buhay.

Halika ka, tuklasin mo kung paano binago ng isang bata ang paniniwala ni Tiyo Boy sa ang naiibang dula na may pinamagatang

Balikan

Sandali muna! Balikan natin ang mga nakaraan mong aralin sa Filipino. Naalala mo pa ba ang mga kaugalian ng mga Javanese?

Pinapahalagahan mo ba ang mga natutunan mo? Bukod sa pagpapahalaga, nagagamit mo ba ito sa totoong buhay at nababago mo ba ang iyong sarili? Lalo na sa mga taong nagbibigay sa iyo ng pagmamahal at kabutihan, mga taong nag-aalaga sa iyo ng buong pagsuyo?

Mga Tala para sa Guro

Ang modyul na ito ay naglalaman ng akdang dula mula sa Pilipinas na itinatanghal upang magsilbing salamin ng buhay at makapagbibigay ng mensahe at higit sa lahat lumilinang sa mga batayang kasanayan ng Filipino 9.

Tatalakayin din dito ang paggamit ng mga pandiwang nasa panaganong paturol sa pagbibigay ng angkop na impormasyong kapani-paniwala.

Tuklasin

Tara! Ipagpatuloy na natin ang ating paglalakbay. Sa puntong ito ay basahin at unawain mong mabuti ang dulang isinulat ni N.P.S. Toribio na pinamagatang “Tiyo Simon”

Tuklasin mo kung paano nabuo ang karakterisasyon ng mga tauhan ayon sa kasiningan at estilo ng may-akda at ang pagiging makatotohanan ng ilang pangyayari sa isang dula.

Ngunit bago iyan, susubukin ko muna ang vaman ng ivong talasalitaan.

Gawain 1. Paglinang ng Talasalitaan

Punan ng titik ang kahon upang mabuo ang kahulugan ng mga parirala. Pagkatapos, gamitin ito sa pagbuo ng makabuluhang pangungusap. Gagayahin ang pormat sa papel.

1. Araw ng pangangilin

p		n			a				n
---	--	---	--	--	---	--	--	--	---

Pangungusap _____

2. Namatay na hindi nakapagpa-Hesus

n		b			d		s	y				n
---	--	---	--	--	---	--	---	---	--	--	--	---

Pangungusap _____

3. Sumakabilang-buhay na

n				t		
---	--	--	--	---	--	--

Pangungusap _____

4. Naulinigan kong may itinututol siya

n		r				g
---	--	---	--	--	--	---

Pangungusap _____

5. Matibay at mataos na pananalig

m		r		b			
---	--	---	--	---	--	--	--

Pangungusap _____

6. Kailangan ng pananalig

p		n				m			l		t			
---	--	---	--	--	--	---	--	--	---	--	---	--	--	--

Pangungusap _____

Tiyo Simon

Dula sa Pilipinas

Isinulat ni N.P.S Toribio

Mga Tauhan:

TIYO SIMON – isang taong nasa katanghalian ang gulang, may kapansanan ang isang paa at may mga paniniwala sa buhay na hindi maunawaan ng kaniyang hipag na relihiyosa

INA – ina ni Boy

BOY – pamangkin ni Tiyo Simon, pipituhing taong gulang

Oras: umaga, halos hindi pa sumisikat ang araw

Tagpo: Sa loob ng silid ni Boy. Makikita ang isang tokador na kinapapatungan ng mga langis at pomada sa buhok, toniko, suklay, at iba pang gamit sa pag-aayos. Sa itaas ng tokador, nakadikit sa dingding ang isang malaking larawan ng Birheng nakalabas ang puso na may tarak itong punyal. Sa tabi ng nakabukas na bintana sa gawing kanan ay ang katreng higaan ng bata.

Sa kabuuan, ang silid ay larawan ng kariwasaan.

Sa pagtaas ng tabing, makikita si Boy na binibihisan ng kaniyang ina. Nakabakas sa mukha ng bata ang pagkainip samantalang sinusuklay ang kaniyang buhok.

(Biglang uunat ang babae, saglit na sisipatin ang ayos ng anak, saka ngingiti.)

INA: O, hayan, di nagmukha ka ng tao. Siya, diyan ka muna at ako naman ang magbibihis.

BOY:(Dadabog) Sabi ko, ayaw kong magsimba, e!

INA: Ayaw mong magsimba! Hindi maa... Pagagalitin mo na naman ako e! At ano'ng gagawin mo rito sa bahay ngayong umagang ito ng pangiling-araw?

BOY: Maiiwan po ako rito sa bahay, kasama ko si ... si Tiyo Simon ...

INA: (Mapapamulagat) A, ang Ateistang iyon. Ang ...Patawarin ako ng Diyos.

BOY: Basta. Maiiwan po ako ... (Ipapadyak ang paa) Makikipagkwentuhan na lamang ako kay Tiyo Simon...

INA: (Sa malakas na tinig) Makikipagkuwentuhan ka? At anong kuwento? Tungkol sa kalapastangan sa banal na pangalan ng Panginoon?

BOY: Hindi, Mama, Maganda ang ikinukuwento ni Tiyo Simon sa akin...

INA: A, husto ka na ... Husto na, bago ako magalit nang totooan at humarap sa Panginoon ngayong araw na ito nang may dumi sa kalooban.

BOY: Pero ...

INA: Husto na sabi, e!

(Matitigil sa pagsagot si Boy. Makakaranig sila ng mga yabag na hindi pantay, palapit sa nakapinid na pinto ng silid. Saglit na titigil ang yabag; pagkuwa'y makaririnig sila ng mahinang pagkatok sa pinto.)

INA: (Paungol) Uh ...sino 'yan?

TIYO SIMON: (Marahan ang tinig) Ako, hipag, kong...

(Padabog na tutunguhin ng babae ang pinto at bubuksan iyon. Malalantad ang kaanyuan ni Tiyo Simon, nakangiti ito.)

TIYO SIMON: Maaari bang pumasok? Naulinigan kong tila may itinututol si Boy ...

BOY: (Lalapit) Ayaw kong magsimba, Tiyo Simon. Maiiwan ako sa iyo rito. Hindi ako sasama kay Mama.

INA: (Paismid) Iyan ang itinututol ng pamangkin mo, Kuya, Hindi nga raw sasama sa simbahan.

(Maiiling si Tiyo Simon, ngingiti at paika-ikang papasok sa loob. Hahawakan sa balikat si Boy.)

TIYO SIMON: Kailangan ka nga namang sumama sa simbahan, Boy. Kung gusto mo ... kung gusto mong isama ako ay maghintay kayo at ako'y magbihis ... Magsisimba tayo.

(Mapapatingin nang maluwat si Boy sa kaniyang Tiyo Simon, ngunit hindi makakibo. Ang ina ay napamangha rin. Tatalikod na si Tiyo Simon at lalabas. Maiiwang natitigilan ang dalawa, pagkuwa'y babaling ang ina kay Boy.)

INA: Nakapagtataka! Ano kaya'ng nakain ng amain mong iyon at naisipang sumama ngayon sa atin? Ngayon ko lamang siya makikitang lalapit sa Diyos ...

BOY: Kung sasama po si Tiyo, sasama rin ako ...

INA: Hayun! Kaya lamang sasama ay kung sasama ang iyong amain. At kung hindi, e, hindi ka rin sasama. Pero, mabuti rin iyon ... Mabuti, sapagkat hindi lamang ikaw ang maaakay ko sa wastong landas kundi ang kapatid na iyon ng iyong ama na isa ring ...

(Mapapayuko ang babae, papahirin ang luhang sumungaw sa mga mata. Magmamalas lang si Boy.)

INA: (Mahina at waring sa sarili lamang.) Namatay siyang hindi man lamang nakapagpa-Hesus. Kasi'y matigas ang kalooban niya sa pagtalikod sa simbahan. Pareho silang magkapatid, sila ng iyong amain. Sana'y magbalik-loob siya sa Diyos upang makatulong siya sa pagliligtas sa kaluluwa ng kaniyang kapatid na sumakabilang buhay na ...

(Mananatiling nagmamasid lamang si Boy. Pagkuway nakarinig sila ng hindi pantay na yabag, at ilang sandali pa ay sumungaw na ang mukha ni Tiyo Simon sa pinto. Biglang papahirin ng babae ang kaniyang mukha, pasasayahin ito, at saka tutunguhin ang pinto.)

INA: Siyanga pala. Magbihis din ako. Nakalimutan ko, kasi'y . . . diyan muna kayo ni Boy, Kuya . . .

(Lalabas ang babae at si Tiyo Simon ay papasok sa silid. Agad tutunguhin ang isang sopang naroroon, pabuntung-hiningang uupo. Agad, naman siyang lalapitan ni Boy at ang bata ay titindig sa harapan niya.)

TIYO SIMON: (Maghihikab) iba na ang tumatanda talaga. Madaling mangawit, mahina ang katawan at . . . (biglang matitigil nang mapansing ang tinitingnan ng bata ay ang kaniyang may kapansanang paa. Matatawa.)

BOY: Bakit napilay po kayo, Tiyo Simon? Totoo ba'ng sabi ni Mama na iya'y parusa ng Diyos?

TIYO SIMON: (Matatawa) Sinabi ba ng Mama mo 'yon?

BOY: Oo raw e, hindi kayo nagsisimba. Hindi raw kasi kayo naniniwala sa Diyos.

Hindi raw kasi . . .

TIYO SIMON: (Mapapabuntong-hininga) Hindi totoo, Boy, na hindi ako naniniwala sa Diyos.

BOY: Pero 'yon ang sabi ni Mama, Tiyo Simon. Hindi raw kasi kayo nangingilin kung araw ng pangilin. Bakit hindi kayo nangingilin, Tiyo Simon?

TIYO SIMON: May mga bagay, Boy na hindi maipaliwanag. May mga bagay na hindi maipaaalam sa iba sa pamamagitan ng salita. Ang mga bagay na ito ay malalaman lamang sa sariling karanasan, sa sariling pagkamulat ... ngunit kung anuman itong mga bagay na ito, Boy, ay isa ang tiyak: malaki ang pananalig ko kay Bathala.

BOY: Kaya ka sasama sa amin ngayon, Tiyo Simon?

TIYO SIMON: Oo, Boy, sa akin, ang simbahan ay hindi masamang bagay. Kaya huwag mong tatanggihan ang pagsama sa iyo ng iyong Mama. Hindi makabubuti sa iyo ang pagtangga, ang pagkawala ng pananalig. Nangyari na sa akin iyon at hindi ako naging maligaya.

(Titigil si Tiyo Simon sa pagsasalita na waring biglang palulungkutin ng mga alaala. Buhat sa malayo ay biglang aabot ang alingawngaw ng tinutugtog na kampana. Matatagal nang ilang sandali pagkuwa'y titigil ang pagtugtog ng batingaw. Magbubuntong-hininga si Tiyo Simon, titingnan ang kaniyang may kapansanang paa, tatawa nang mahina at saka titingin kay Boy.)

TIYO SIMON: Dahil sa kapansanang ito ng aking paa, Boy, natutuhan ko ang tumalikod, hindi lamang sa simbahan, kundi sa Diyos. Nabasa ko ang The Human Bondage ni Maugham at ako'y nananalig sa Pilosopiyang pinanaligan ng kaniyang tauhan doon, ngunit hindi ako maligaya, Boy, hindi ako nakaramdam ng kasiyahan.

BOY: Ano ang nangyari, Tiyo Simon?

TIYO SIMON: Lalo akong naging bugnutin, magagalitin. Dahil doon, walang natuwang tao sa akin, nawalan ako ng mga kaibigan, hanggang sa mapag-isa ako ... hanggang sa isang araw ay nangyari sa akin ang isang sakunang nagpamulat sa aking paningin.

BOY: Ano iyon, Tiyo Simon . . .?

(Unat sa pagkaupo si Tiyo Simon at dudukot sa kaniyang lukbutan).

Maglabas ng isang bagay na makikilala na isang sirang manikang maliit.)

TIYO SIMON: Ito ay isang batang nasagasaan ng trak. Patawid siya noon at sa kaniyang pagtakbo ay nailaglag niya ito. Binalikan niya ngunit siyang pagdaan ng isang trak at siya'y nasagasaan. . . . Nasagasaan siya nadurog ang kaniyang isang binti, namatay ang bata. . . . namatay . . . nakita ko, ng dalawang mata, ako noo'y naglalakad sa malapit . . . At aking nilapitan, ako ang unang lumapit kaya nakuha ko ang manikang ito at noo'y tangang mahigpit ng namatay na bata, na waring ayaw bitiwan kahit sa kamatayan...

BOY: (Nakamulagat) Ano pa'ng nangyari, Tiyo Simon?

TIYO SIMON: Kinuha ko nga ang manika, Boy. At noon naganap ang pagbabago sa aking sarili ... Sapagkat nang yumuko ako upang damputin ang manika ay nakita ko ang isang tahimik at nagtitiwalang ngiti sa bibig ng patay na bata sa kabila ng pagkadurog ng kaniyang buto. . . ngiting tila ba nananalig na siya ay walang kamatayan...

(Magbubuntong-hininga si Tiyo Simon samantalang patuloy na nakikinig lamang si Boy. Muling naririnig ang tunog ng batingaw sa malayo. Higit na malakas at madalas, mananatili nang higit na mahabang sandali sa pagtunog, pagkuwa'y titigil. Muling napabuntong-hininga si Tiyo Simon.)

TIYO SIMON: Mula noon, ako'y nag-iisip na, Boy. Hindi ko na makalimutan ang pangayayaring iyon. Inuwi ko ang manika at iningatan, hindi inihiwalay sa aking katawan, bilang tagapaalalang lagi sa akin ng matibay at mataas na pananalig ng isang batang hanggang sa oras ng kamatayan ay nakangiti pa. At aking tandaan sa isip: kailangan ng isang tao ang pananalig, kahit ano, pananalig, nang sa anong bagay, lalong mabuti kung pananalig kay Bathala, kung may panimbulanan siya sa mga sandali ng kalungkutan, ng sakuna, ng mga kasawian ... upang may makapitan siya kung siya'y iginugupo ng mga hinanakit sa buhay.

(Mahabang katahimikan ang maghahari. Pagkuwa'y maririnig ang matuling yabag na papalapit. Susungaw ang mukha ng ina ni Boy sa pinto.)

INA: Tayo na, baka wala na tayong datnang misa. Hinanap ko pa kasi ang aking dasalan kaya ako natagalan. Tayo na, Boy ... Kuya.

BOY: (Palukso-luksong tutunguhin ang pinto) Tayo na, Tiyo Simon, baka tayo mahuli, tayo na!

(Muling maririnig ang tugtog ng kampana sa malayo. Nagmamadaling lalabas si Boy sa pinto. Lalong magiging madalas ang pagtugtog ng kampana lalong magiging malakas, habang bumababa ang tabing.)

Binasa mo bang mabuti ang akda? Naibigan mo ba ito?
Ano ang iyong nadama pagkatapos mabasa ang dula?
Ngayon naman ay subukin mong sagutin ang mga katanungan at gawain sa ibaba upang masukat ang iyong pang-unawa sa binasa.

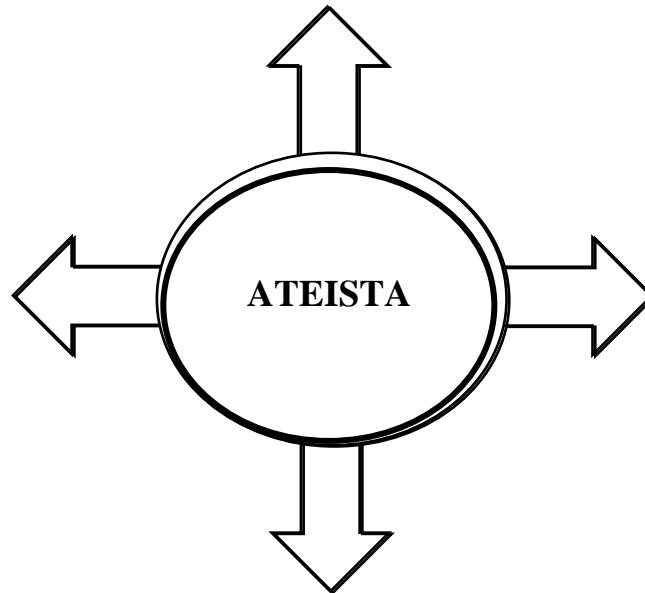
Gawain 2. Sa Antas ng iyong Pang-unawa

Sagutin ang mga tanong, gumamit ng sagutang papel sa pagsasagot.

1. Ano ang malaking impluwensiya ng pangunahing tauhan kay Boy? Patunayan.
2. Bakit naisipan ni Tiyo Simon na sumama sa mag-ina sa simbahan?
3. Anong damdamin ang namayani sa hipag ni Tiyo Simon sa pagbabalik-loob niya sa Diyos? Kung ikaw ang hipag ni Tiyo Simon, ganoon din ba ang iyong mararamdaman? Ipaliwanag.
4. Bakit kailangang magkaroon ng matibay na pananalig sa Diyos ang isang tao?

5. Kapani-paniwala ba ang mga pangyayaring inilahad sa dula? Tukuyin ang mga pangyayaring makatotohanan at hindi makatotohanan sa akda. Patunayan.

Gawain 3. Magsulat sa mga pana ng mga ideya o mga bagay na may kaugnayan sa salitang nasa loob ng bilog.

Suriin

Handa ka na ba sa susunod na gawain?

Hali ka na! Ang mga tanong sa bahaging ito ay susukat sa iyong damdamin.

Gawain 4. Matapos mong mabasa at masuri ang akda, sagutin ang sumusunod:

Ano ang iyong nadama?

Ano ang binago nito sa iyong pag-uugali ?

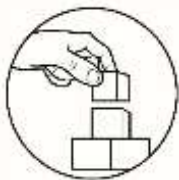
Ibabahagi mo ba sa iba na basahin din ang dulang ito?
Rakit?

Gawain 5. Punan ang grapikong pantulong ng mga katangian ng bawat tauhan mula sa dulang nabasa.

TIYO

BOY

INA

Pagyamanin

Pag-aralan mo naman ito kaibigan upang mas madagdagan pa ang iyong kaalaman.

Pagsasanib ng Gramatika/Retorika

Mga Ekspresyong Nagpapahayag ng Katotohanan at Opinyon

Mahalagang kasanayan sa pagsasalita o pagsulat ang paggamit ng mga wastong pahayag na nagpapakita ng katotohanan o opinyon.

Mga Halimbawa ng Ekspresyong Nagpapahayag ng Katotohanan:

1. Ayon sa mga pag-aaral ...
2. Alinsunod sa tuntunin ...
3. Gaya ng ipinakikita ng mga datos ...
4. Ipinakikita ng pananaliksik na ...
5. Batay sa ...

Mga Halimbawa ng Ekspresyong Nagpapahayag ng Opinyon:

1. Sa aking palagay ...
2. Sa sarili kong pananaw ...
3. Para sa akin ...
4. Naniniwala akong ...
5. Sa tingin ko ...

Ngayon alam mo na ang mga impormasyon tungkol sa ating aralin, maaari mo ng sagutan ang sumusunod na mga gawain.

Gawain 6. Pag-ugnayin Mo

Pag-ugnayin ang dalawang kaisipan upang makabuo ng isang pangungusap gamit ang mga pangatnig.

1. a. Balang-araw maaaring lumuwag ang tali at kami'y pakawalan.
b. Malayo pa ang panahong iyon.
2. a. Alam kong para sa aking sarili'y magagawa kong iwasan o putulin ang mga ito.
b. May mga buklod na matibay pa sa alinmang lumang tradisyon na pumupigil sa akin.
3. a. Nabuksan ang mga pintong mahigpit na nakasara, kusa ang iba, ang iba nama'y pilit at bahagya lamang.
b. Bumukas pa rin at pinasok ang mga di-inanyayahang panauhin.
4. a. Wala akong ibig gawin kundi ang ipagkaloob sa mga nagtatrabaho't nagsisikap na bagong kababaihan ng Europe.
b. Pahihintulutan lamang ng mga batas sa aking bayan.
5. a. Paano nga ba hindi magkakaganoon?
b. Ginawa lamang para sa lalaki ang mga batas.

Gawain 7. Bilugan ang mga salitang nagpapahayag ng katotohanan at salungguhan naman ang mga pahayag na nagpapakita ng opinyon.

EDITORIAL – Kulang pa ang tapang laban sa katiwalian

Pilipino Star Ngayon (January 28, 2020)

Sa mga unang buwan ni President Duterte sa puwesto noong 2016, agad siyang nagpahiwatig ng galit sa mga corrupt sa gobyerno. Galit siya sa mga gumagawa ng katiwalian. Kaya paulit-ulit niyang sinasabi na kapag nakaamoy siya ng “singaw” ng korapsiyon sa isang tanggapan ng gobyerno, sisibakin agad niya ang pinuno rito. Hindi na raw niya tatanungin pa. Sibak agad ito sa puwesto. Kaya ang babala niya sa mga pinuno ng tanggapan na nauugnay sa korapsiyon, kusa nang magbitiw kaysa ipahiya pa niya.

Noong 2017, pinakamaraming sinibak sa puwesto ang Presidente. Pawang mga miyembro ng Gabinete ang sinibak niya. Sinibak niya ang DILG secretary, NIA undersecretary, SSS official at Customs commissioner. May kusang nagbitiw gaya ng Tourism at Justice secretary dahil din sa isyu ng corruption.

Noong 2018, marami pa ring sinibak na opisyal ng pamahalaan at umabot pa ang delubyo hanggang 2019 kung saan, harap-harapang sinasabi ng Presidente na corrupt ang isang opisyal at dapat nang magbitiw bago pa niya hiyain sa karamihan.

Pero kahit marami na siyang sinibak, ang korapsiyon ay hindi pa rin mawala at nananatiling nasa mga tanggapan ng pamahalaan. Kahit pa nagbanta nang nagbanta, marami pa rin ang gumagawa ng katiwalian at patuloy sa pangungurakot. Halimbawa ay sa Bureau of Customs na patuloy ang korapsiyon. Maraming nakalulusot na kontrabando dahil sa pakikipagsabwatan sa mga corrupt na Customs personnel. Kahit Customs police at janitor doon ay kasabwat din sa katiwalian.

Sa report ng Corruption Perception Index (CPI) ng Transparency International, pang-113th ang Pilipinas kung ang pagbabasehan ay ang pagsugpo sa korapsiyon sa pamahalaan. Nasa 180 bansa ang covered ng nasabing Corruption Index report. Ibig sabihin masyadong malayo pa ang bansa kung ang pagpuksa sa katiwalian ang pag-uusapan. Kulang pa ang tapang ni President Duterte para malipol ang mga tiwali sa pamahalaan. Kailangan pa niyang maging marahas at mabangis laban sa mga corrupt na nagpapahirap sa bayan.

Gawain 8. Magbigay ng apat (4) na halimbawa ng pangungusap na nagpapakita ng mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Isaisip

Ngayon naman ay alamin mo ang tungkol sa dula, bahagi ng dula at mga uri nito.

DULA - ang dula ay isang paglalarawan ng buhay na ginaganap sa isang tanghalan.

Bahagi ng Dula

1. **Yugto** – ang bawat paghahati sa dula
2. **Tanghalan** – pagbabago ng ayos ng entablado
3. **Tagpo** – paglabas-masok ng mga tauhang gumaganap sa tanghalan

Mga Uri ng Dula

1. **Trahedya** – nagwawakas sa pagkasawi o pagkamatay ng mga pangunahing tauhan
2. **Komedyang** – ang wakas ay kasiya-siya sa mga manonood dahil nagtatapos na masaya sapagkat ang mga tauhan ay nagkakasundo
3. **Melodrama** – kasiya-siya rin ang wakas nito bagamat may ilang malulungkot na bahagi
4. **Parsa** – may layuning magpatawa
5. **Saynete** – pumapaksa sa mga karaniwang pag-uugali ng tao na ginagawang katawatawa

Alam mo ba na ...

ang **Hinduismo** ay isang nananaig na relihiyon ng subkontinenteng Indiano. Sa ibang mga pagsasanay at pilosopiya, ang Hinduismo ay kinabibilangan ng isang malawak na “spectrum” ng mga batas at preskripsiyong mga “*pang-araw-araw na moralidad*” batay sa

karma, dharma at iba pang mga norm ng lipunan. Ang **Kristiyanismo** naman ay isang *Relihiyong Monoteista* (naniniwala sa iisang Diyos lamang) na nakabatay sa buhay at paniniwalang mga katuruan ni Hesus na pinaniwalaan ng mga Kristiyano na isang tagapagligtas at mesiyas ng Hudaismo. Samantala, ang **Shinto** ay ang katutubong relihiyon ng Hapon. Ito ay kinapalolooban ng pagsamba sa *Kami* o mga Diyos. Ang ibang *Kami* ay local at maaaring ang mga espiritu o ang henyo ng isang partikular na lugar ngunit ang iba ay nagpapakita ng mas malaking bagay na natural at proseso. Sa madaling salita, ang *Shinto* ay kadalasang sumasalalim bilang “*Ang Paraan ng mga Diyos*”. Ang **Islam** o “*pagsunod sa kalooban ng Diyos*” ay isang pananampalatayang monoteismo at ang ikalawang pinakamalaking relihiyon sa mundo. Naniniwala ang mga tagasunod ng Islam na kilala bilang mga Muslim na ipinahayag ng Diyos (Allah) ang kanyang banal na salita sa sangkatauhan sa pamamagitan ng maraming mga naunang propeta at si Muhammad na siyang huling propeta ng Islam. Ang **Ateismo** naman ay ang hindi paniniwala sa Diyos o mga Diyos.

Isagawa

Natutuwa ako kaibigan dahil malapit mo nang matapos ang modyul na ito at alam ko ring naunawaan mo ang mga araling nakapaloob rito.

Ngayon naman ay subukan mong sagutin ang mga gawain sa ibaba.

Gawain 9. Ikuwento Mo

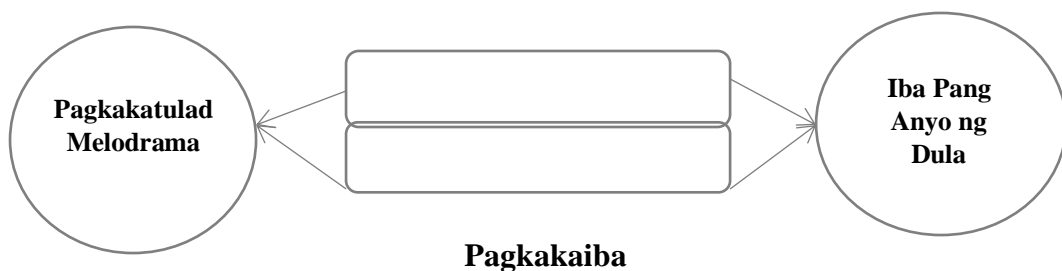
Gamit ang mga ekspresyong iyong natutuhan, magsalaysay ng sariling karanasan o karanasan ng iba na may kaugnayan sa salitang nasa bilohaba. Isalaysay kung anong pangyayari o pagkakataon ang nagtulak sa iyo/ sa iba na magbagong-buhay.

Pagbabagong -
buhay

Sagot:

Gawain 10. Naisip Mo Ba?

Paano naiiba ang melodrama sa iba pang anyo ng dula. Ipakita ito sa pamamagitan ng comparison organizer. Gayahin ang kasunod na pormat sa papel.

Gawain 11. Dapat bang sisihin ng tao ang Diyos sa mga pagkakataong dumaranas siya ng mga kabiguan sa buhay? Ano ang iyong pasya rito? Pangangatwiran ito. Isulat sa sagutang papel.

Tayahin

Binabati kita kaibigan sa iyong kagalingan sa pagsunod sa mga panuto sa lahat ng gawain. Upang lubos mong maunawaan ang ating aralin ay sagutin mo ito.

Piliin ang letra ng wastong sagot. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Alin sa sumusunod na akdang pampanitikan ang nagtataglay ng malulungkot na pangyayari?
A. Komedyang
B. Melodramang
C. Tragikomedyang
D. Trahedyang
2. Mula sa dula ng Tiyo Simon, bakit nasabi ng awtor ang katagang “Siya ang pinakamahasag na arkitekto ng buhay”?
A. dahil ipinaubaya niya sa Panginoon ang plano niya sa buhay
B. nang wala na siyang gagawin at babalakin
C. umaasa siya sa Panginoon na kontrolin ang kanyang buhay
D. naramdaman niyang ginugulo siya ng Diyos
3. Anong damdamin ang namamayani sa kaisipang “Kapag Naiisahan Ako Ng Aking Diyos”?
A. masaya
B. malungkot
C. naiinis
D. naghihinagpis
4. Naniniwala ka bang parusa ng langit ang mga pagsubok na nararanasan ng tao? Patunayan ang sagot.
A. Hindi, dahil pagpapaalala ito sa akin ng Panginoon
B. Hindi, dahil nararapat lamang ito
C. Opo, dahil ako’y makasalanan
D. Opo, dahil sinuway ko Siya
5. Para sa akin kailangan patnubayan ng mga magulang ang bawat desisyon ng mga anak. Anong ekspresyon o pahayag ang ginamit sa pahayag?
A. Para sa akin
B. Kailangan ng patnubay
C. Katotohana
D. Opinyon

6. Kung ikaw ang nasa katayuan ng nagsasalita, iisipin mo rin bang iniisahan ka ng iyong Diyos? Bakit? Bigyan ng patotoo ang iyong sagot.
 - A. Hindi. Dahil mahal Niya ako.
 - B. Opo. Dahil gusto Niya.
 - C. Hindi. Dahil pawang kabutihan ang bigay ng Diyos sa akin.
 - D. Opo. Dahil ginugulo Niya ang buhay ko.
7. Bakit kailangang magkaroon ng matibay na pananalig sa Diyos ang isang tao?
 - A. upang maging masaya palagi
 - B. upang mabigyan ng magandang buhay
 - C. upang mapalayo sa sakit
 - D. upang mapalayo sa kapahamakan, magkaroon ng magandang buhay, mapalayo sa sakit, at maging masaya
8. Paano haharapin ng tao ang lahat ng mga kabiguang dumarating sa buhay?
 - A. Sisihin ang sarili sa nangyari.
 - B. Kusang harapin ang katotohanan.
 - C. Magtiwala, manalangin at kumapit sa Maykapal.
 - D. Magsikap nang mabuti at mapagtagumpayan lahat na kabiguan.
9. Ano ang naunawaan sa bandang huli ng nagsasalita sa teksto tungkol sa kinasapitan ng kaniyang mga plano sa buhay? Sa tekstong “Kapag Naiisahan Ako ng Aking Diyos”
 - A. ibig Niya akong magtagumpay
 - B. Siya ang pinakamahusay na arkitekto ng buhay
 - C. Hindi naman ibig ng Diyos na maging palpakin ako
 - D. Kailangan kong ibigay ang lahat ng aking pananalig at pag-asa sa Kaniya
10. Bakit mahalagang matutuhan ang mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan at opinyon?
 - A. Tahasan itong nagsasaad ng katotohanan sa isang pangyayari, nababanghay ang mga salita kaya malinaw na naibibigay ang impormasyon
 - B. upang maging mabisa ang paglalahad ng mga impormasyon
 - C. dahil malaking tulong ito sa pagsasagawa mo ng inaasahang pagganap
 - D. nasusuri ang mga salita.

Karagdagang Gawain

Magaling! Mahusay ang ginawa mo kaibigan! Nagawa mo lahat ang mga gawain at naunawaan mo ang ating paksa. Ito na ang huling gawain para sa modyul na ito.

Tunghayan ang isa pang dula at gawin ang mga kasunod ng mga gawain dito.

ITO PALA ANG INYO

ni Frederico Sebastian

Mga Tauhan:

Clarita – Isang babaing taga-Maynila, makabago, may mga dalawampu't limang taong gulang, maykaya sa buhay.

Alberto – Isang biyudo, mga apatnapung taong gulang, taglay pa rin ang kakisigan ng isang bagong tao.

Aling Isyang– Tiya ni Alberto, mga limampu't pitong taong gulang, puti na ang buhok, may kapusukan ang ugali.

Apat na anak ni Alberto sa unang asawa.

TAGPO I

(Sa labas ng pambungad ng tabong, si Alberto't si Clarita ay naglalakad na patungo sa bahay nina Alberto. Bitbit ng lalaki ang malaking maleta de biyahe. Nakakamisadentrang puti si Alberto, may kurbatang gaya ng karaniwang kasuotan ng isang karaniwang kawani sa Maynila. Si Clarita ay nakasuot pambiyahe, may talukbong ang ulo't mukha. Ang babae'y nakahawak sa bisig ng lalaki.)

Clarita: *(Tuwang-tuwa)* Sabik na sabik akong makarating sa bahay, Bert.

Alberto: Siyanga ba?

Clarita: Oo, mahal ko. At ang simoy ng hangin dito sa lalawigan ay waring nakaakit sa akin. Ako marahil ay tataba rito at bibigat ang aking timbang.

Alberto: Labis akong maliligayahan kung makikita kong ikaw ay nasisiyahan sa amin.

Clarita: Sa atin ang sabihin mo ... Hindi ba ang sabi mo'y sa ating dalawa ang bahay na iyon?

Alberto: Oo, nga sa ating dalawa ... (*matitigilan*) sa ating dalawa.

Clarita: A...Bert... (*kakabigin ang lalaki*) nais kong dumating na tayo sa ating paraiso (*papasok ang dalawa*)

TAGPO II

(*Sa pagpasok nila sa maralitang bahay nina Alberto, si Clarita ay patingin-tingin sa bawat panig, magpapakita ng malaking di kasiyahan at mapapasama ang mukha habang tumitingin sa paligid. Ang bahay ay iisang silid na tirahan.*)

Clarita: Ito pala ang bahay na sinasabi mo, Bert!

Alberto: Oo, mahal ko, ito nga ang aming maralitang tahanan.

Clarita: (*Iiling-iling, magpapakita ng malaking kapagalan, Upo sa isang lumang bangko at sa kanyang pag-upo'y babagsak ang upuan. Mapapalupasay ang babae, masasaktan ...*) Aray ... aray ko po! Nabali yata ang aking binti!

Alberto: (*Agad dadaluhong upang saklolohan ang kaniyang asawa*) Nasaktan ka ba, mahal ko?

Clarita: (*Hindi agad sasagot ...iirap sa lalaki saka galit na magsasalita*) Nasaktan! Sino ang hindi masasaktan? Bumagsak ako dahil sa upuang iyan at hindi ako masasaktan?

Alberto: (*Aamuin*) Huwag ka nang magalit. (*Hihimas-himasin ang binti ng babae. Pilit na ititindig ang asawa, ngunit galit na itutulak nito ang lalaki*)

Clarita: (*Galit na titindig sa sarili*) Hindi mo man lamang sinabi sa akin na bulok ang upuang ito. Naku!

Alberto: (*Aamuin ang babae. Aakbayan*) Mahal ko ... Alam mo'y matagal nang hindi ako nauuwi rito (*Magtitinginan ang dalawa nang matagal. Pagkatapos ay magtatawanan sila*)

Clarita: (*Nakatawa*) Ito pala ang paraisong sinasabi mo sa akin. (*Titingin sa itaas*) Kita mo pala rito ang mga bituin kahit araw na araw. (*Lalapit na muli sa bangkong nabagsak at saka sasakay sa kabilang dulo*) Ang sopa pala rito sa inyo ay mahaba, ano? (*Pakutya*)

Alberto: (*Nakatawa rin*) Oo nga at saka matigas lang ang sulihya ng aming upuan, hindi ba? (*Tatawa*)

Clarita: (*Magbabago ng upo na para bang nakasakay sa kabayo*) Nananariwa sa akin sa upuang ito ang mga kabayong pangarera kung may *sweepstakes* ... wala na bang muwebles kayo maliban dito?

Alberto: (*magbabago ang anyo ng mukha*) Clarita, ngayon ay dapat mong malaman ang

katotohanan. Ang napangasawa mo'y isang maralita ...

Clarita: (*mag-aanyong pormal din*) Isang maralita ... Bert ... noong dumadalaw ka sa amin sa Maynila'y hindi ka mukhang maralita ... Laging malambot ang iyong kasuotan at animo'y isa kang artista sa sine.

Alberto: (*Piliit na ngiti*) Ano naman ang masama sa kasuotang gayon? Ibig mo bang magsuot ako ng kasuotang may almirol, Mahal kong Claring? (*Aakbayan*)

Clarita: (*Galit ... aalisin ang kamay sa kaniyang balikat*) Huwag mo na nga akong tawaging Claring. *Haven't I told you that before? Call me Clary ...*

Alberto: At umingles pa siya ... (*Tumatawa nang pakutya*) Sige, Claro ... (*Sa sarili*) Parang klaro ng ... (*Tumatawa*)

Clarita: (*Mandidilat kay Alberto*) Hindi Claro ... Claryyy ... (*Lalakad na palayo sa kausap*)

Alberto: (*Aakbayan si Clarita*) Clary ... Clary kung iyon ang ibig mo. Bakit ba tayo'y nag-uusap nang ganito? Parang tayo'y hindi bagong kasal. Tatlong araw pa lamang tayong mag-asawa. Hindi yata mabuting pasimula sa buhay ito. Sige na. Magpalit ka na ng damit.

Clarita: (*Lalamig ang kalooban*) Ikaw kasi'y ... Saan ba ang silid na pagbibihisan ko?

Alberto: (*Matatawa*) Aba, saan pa kundi rito. Wala namang iba pang silid kundi ito. Dito ka na magbihis ... wala namang taong makakakita sa iyo ... (*Titingin sa mga manonood*) kundi ako lamang.

Clarita: Ano bang dito magbibihis! Ang ibig mong sabihin ay ... (*Tingin sa mga nanonood*) dito ako magbibihis? Baka may taong makakita sa akin, a ...

Alberto: Alam mo Clary ... dito sa probinsiya, lalo na ang mga kagaya naming mahirap, ang kuwarta at sala ay iisa. Dito kami sa salas nagbibihis at dito rin kami natutulog. Dito ang *receiving room, bedroom* at iba pang mga *rooms*.

Clarita: Hindi ako makapagpapalit ng damit sa bukas na bukas na silid na ito ...maniwala ka. Maghihintay na ako ng dilim ...

Alberto: Ikaw ang bahala. Kung sa bagay, ang gabi rito'y talagang tunay na gabi.

Clarita: Ano ang ibig mong sabihin ng tunay na gabi?

Alberto: Sapagkat dito'y walang ilaw ng elektrisidad na tulad sa Maynila ...

Clarita: Sus ...Maria y Josep! Talagang hindi na ako makapagpapalit ng damit sa ganitong ayos ...

Alberto: Ikaw ang bahala. Saan mo gustong magbihis?

Clarita: Sa Maynila na ...

Alberto: (*tatawa nang malakas*) Sa Maynila? Uuwi pa tayo ng Maynila upang magbihis ka lamang! Mahal ko ... (*aakbayan*) Kailangang matuto kang makibagay rito sa lalawigan ... Matuto kang makisayaw sa tugtog ng maralitang tulad ko ...

Clarita: (*Patuya*) Nanagalog pa siya, at makisayaw pala ... Naku! Bert ... at saka saan tayo matutulog dito?

Alberto: Saan pa Darling ... kundi dito rin ... sa magandang silid na ito.

Clarita: Dito rin? O, e nasaan ang dating katre?

Alberto: Clary ... Ako'y lumaki't lumaki hindi ako nakahiga sa katre dito sa amin ... Ang katre dito'y ang sahig ... ito ... (*ituturo, pagkatapos ay papadyakan*) ito ang katre namin, ang katre natin.

Clarita: Hindi ako maaaring mahiga sa sahig ... *nunca* sa buhay ko ... Por Diyos!

Alberto: Por Santo! Masasanay kang matulog sa sahig. Ang disgrasya mo'y nag-asawa ka ng isang pobre, sa isang ...

Clarita: Tama na! Wala na akong magagawa! (*Magkakamot ng ulo*) Ikaw ay asawa ko na. Naku! Ganito pala ang nag-aasawa ... (*Hihimasin ang kaniyang mukha ... liig ...*) Ngayon ko lamang napansing punung-puno pala ng alikabok ang aking katawan ... Samahan mo nga ako sa banyo't nang makapaglinis muna ako ng katawan. Ibig kong maligo muna.

Alberto: Huwag ka nang maligo. Ang lamig ng panahong ito'y maliligo ka.

Clarita: Bakit naman pati ang aking paliligo'y pinakikialaman mo pa?

Alberto: Hindi kita pinakikialaman! Mahal ko, pinapapayuhan lamang kita, sapagkat unang-una'y dapat ka munang masanay rito.

Clarita: Ano bang pagsasanay ang sinasabi mo? Bakit pa ako magsasanay sa paliligo? Ako ba'y hindi naliligo?

Alberto: Hindi sa hindi ka naliligo. Ang banyo namin dito ay hindi tulad ng banyo ninyo sa Maynila at hindi banyo ang tawag namin dito kundi *batalan*. Kung magpalit lamang ng damit dito ngayon ay nahihiya ka pa yata, ang maligo pa sa *batalan*?

Clarita: *Bueno*, tingnan natin ang sinasabi mong *batalan*.

Alberto: Tayo na ... Ikaw na sana ang bahalang magpasensiya rito sa amin. Alam mo'y ...

Clarita: Sigi na ... Mr. Alibi ... (*Ang dalawa'y lalabas upang ipakita ni Alberto ang sinasabing bantalan. Maya-maya'y babalik si Alberto sa salas.*)

Alberto: (*sa sarili*) Naku! Mahirap itong magkaasawa ng taga-Maynila, ng taong taga-Maynila lalo na't kung mayamang tulad ni Clarita at ang lalake'y pobreng-pobreng probinsiyanong katulad ko. Saka ano kaya kung malaman niyang ako'y isang di-genuing binata at may mga anak ...

Clarita: (*papasok si Claritang masamang-masama ang mukha ... nagpapadyak at nagpipipiksi*) Hindi ako maaaring maligo roon, Bert ... Ni wala pang katabing-tabling ang inyong ... anong tawag ninyo...?

Alberto: Batalan.

Clarita: Ngayon ko lamang narinig ang tawag na iyon ... Tila hindi ako makatatagal nang mahigit sa isang araw ... Naku Bert ... at saka wala pa kayong gripo. Saan kumukuha ng tubig?

Alberto: Pasensiya ka na, Mahal ko ... Ang tubig? Nagpapasalok kami sa poso, mga kalahating kilometro lamang mula rito. Noong ako'y hindi naluluwas sa Maynila, ako mismo ang sumasalok. Kung maliligo ka'y magpapasalok ako.

Clarita: (*galit*) Huwag na! Sa Maynila na ako maliligo ...

Alberto: Sa Maynila ka maliligo at doon ka rin magbibihis?

Clarita: Oo. Oo ... at saka saan dito ang inyong ... kuwan...?

Alberto: Ang ano?

Clarita: Ang inyong ano ... ang kasilyas ... Tila wala akong nakikita diyan sa labas a ...

Alberto: Wala ... Wala kami ...

Clarita: Wala? Anong wala kayo? Alberto, ang pagsubok mo sa aki'y talagang sukdulan na ... Paano kayo nabubuhay nang walang kasilyas?

Alberto: Mga buhay pa ngayon ang mga tao rito, Clary ... Ang totoo'y hindi pa gaanong nararating ng sibilisasyon ang maraming nayon. At dito'y kabilang na ang amin.

Clarita: Ano ang inyong ginagamit na ...

Alberto: Karamihan sa mga tao rito’y walang *toilet*, lalo na ang mga mahirap na katulad namin. Nakikita mo ba ang mga punong iyon? (*ituturo ang mga punong natatanaw sa may pintong pasukan*)

Clarita: Ang ibig mong sabihin ay ang mga puno ng kawayan?

Alberto: Oo, iyon nga ...

Clarita: Ay ano iyon?

Alberto: Ang likod ng malalagong punong iyon ang siyang kasilyas ng mga tao.

Clarita: (*magagalit nang gayon lamang*) Bert, dito mo ba ako ititira? Sumama ako sa iyo sapagkat natutuwa ako sa sabi mong tayo ay may tahanang dalawa rito, isang tahanang tahimik ... na tayo’y mabubuhay sa paraiso ... na tayo lamang ang magsasamang tulad nina Adan at Eba. (*Sa mga sandaling ito’y papasok si Aling Isyang na nanggaling sa palengke ... kasunod ang apat na batang halos magkasinlaki. Mapapamata na lamang si Clarita sa kaniyang nakikita, magmumungot nang gayon na lamang*)

Alberto: (*pagulat*) Tiya Isyang!

Tiya Isyang: Berto! (*Ang apat na bata’y lalapit kay Alberto, yayakapin ang kanilang ama at sabay-sabay na magsisigawan ng “Tatay”.* Si Alberto naman ay mapapatingin kay Clarita, halatang-halata ang malaking kahihiyan)

Alberto: Tiya Isyang, siya (*aakbayan si Clarita, nandidilat ang mga mata sa di-mawaring pakiramdam*) ang aking asawa ... Clary ... (*kay Clarita*) siya ang aking tiya ... (*ituturo ang mga bata*) At ang mga bata, ang mga ito ay aking ...

Clarita: Iyong mga anak! (*Sukdulang galit*) Bert, hindi ka nagsabi sa akin ng buong katotohanan. Ngayon di’y uuwi ako sa amin, sa Maynila. Doo’y may banyo, may bihisan, may kasilyas at walang batang gugulo sa akin. (*Tutunguhin ang maleta de biyahe*).

Alberto: (*hahabulin si Clarita nang buong pagsamo*) Hindi ka makakaalis nang hindi mo ako kasama. Ako’y ... (*Ang mga bata’y magsisigawan ng iyak, pipigilin ang ama at tatawag ng “Tatay”*)

Tiya Isyang: (*pasigaw*) Tumahimik kayo! (*tinutukoy ang mga bata. Pilit na aalis si Claritang hinahabol ni Alberto. Ang mga bata’y kakapit sa ama*) Mga bata, halikayo ... Tinamaan kayo ng ... (*Sa pagkakagulo’y ilaladlad ang tabing*)

Gawain 12. Paglinang ng Talasalitaan

Basahin ang pahayag. Alamin ang kahulugan ng salitang italisado at kung paano nababago ang istraktura nito. Isulat sa sagutang papel ang titik ng tamang sagot.

Naipapaliwanag ang kahulugan ng salita habang nababago ang esktruktura nito.

1. Kung ang *bago* ay kasalungat ng luma at ang *tao* ay isang nilalang na may buhay, kung gayon ano ang isang *baguntao*?
a. sanggol b. binata c. katutubo d. bagong-kasal

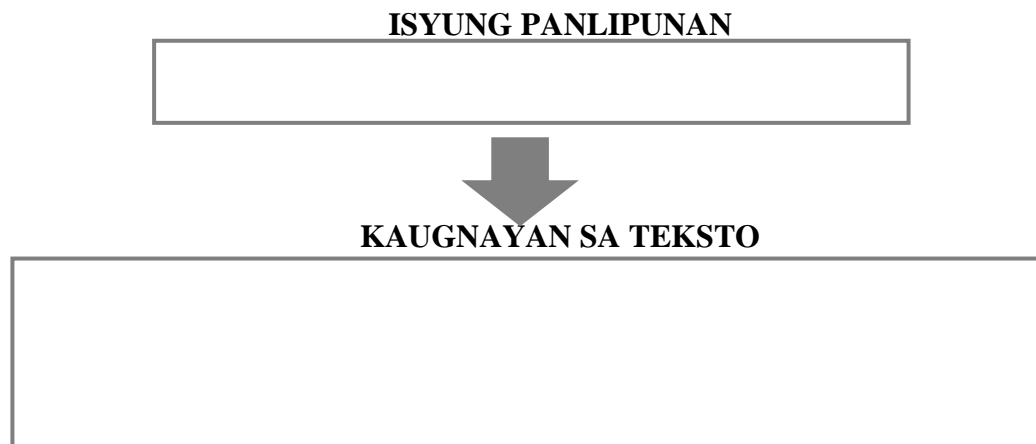
2. Ang *suot* kapag may laping *isinuot* ay maaaring mangahulugan ng paglalagay ng isang bagay tulad ng damit sa isang tao. Ano kung gayon ang isang *kasuutan*?
 a. pag-aayos b. tao c. pananamit d. lugar
3. Ang *salok* ay tumutukoy sa kilos ng pagkuha ng tubig mula sa pinagkukunan ng tubig. Alin sa mga sumusunod na ekstruktura ng salitang ito ang tumutukoy sa tao?
 a. magpapasalok b. sasalok c. tagasalok d. magsasalok
4. Ang probinsiya ay ibang katawagan para sa lalawigan. Ano naman ang *probinsyano*?
 a. tao b. bayan c. bansa d. pulitiko
5. *Kita pala rito ang mga bituin kahit araw na araw.* Ano ang ibig sabihin ng mga pananalitang ito mula sa binasang tula?
 a. Walang bubong ang bahay at kitang-kita ang mga bituin
 b. May sari-saring larawan ng mga artista sa paligid
 c. Maraming mga dekorasyong bituin ang bubong
 d. Maraming maliliit na butas ang bubong

SUKATIN ANG PAG-UNAWA

Halina't iyong basahin at ipaliwanag ang sumusunod na mga pahayag isulat lamang ang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Ano ang nadarama ni Clarita habang nasa daan sila pauwi ni Alberto? Ngunit ano ang nadama niya ang makita ang inaasahang “paraiso”? Bakit kaya ganito ang kaniyang reaksiyon?
2. Ano ang ipinahihiwatig ng nag-iisa at sirang kasangkapan sa bahay nina Bert?
3. Ano-anong ibang mga bagay ang nagdulot ng pagkadismaya kay Clary?
4. Bakit kaya hindi nalaman ni Clary ang mga bagay na ito tungkol sa lalaking kaniyang napangasawa? Ano-ano ang mga pahiwatig mula sa akda na nagpapatunay sa iyong sagot?
5. Kung ikaw si Clary, ano ang madarama mo sa iyong mga natuklasan tungkol sa iyong napangasawa? Bakit?
6. Kung ikaw naman si Bert, gagawin mo rin ba ang katulad ng kaniyang ginawa? Bakit?
7. Paano nagtapos ang akda? Ano kaya ang maaaring mangyari sa pagsasama ng bagong kasal?
8. Gaano kahalaga na makilala nang lubusan ang isang taong mapapangasawa?

Gawain 13. Iugnay sa kasalalukuyang nangyayari sa lipunan ang nabasang dula. Isulat ang sagot sa sagutang papel. Gawing batayan ang dayagram na makikita sa ibaba.

Binabati kita sa ipinakita mong pagtitiyaga at kahusayan. Natapos mo ang modyul na ito. Kung mayroong bahagi sa mga aralin na ito na hindi mo naunawaan ay mangyaring makipag-ugnayan ka sa iyong guro.

Susi sa Pagwawasto

SUBUKIN

1. A
2. A
3. A
4. A
5. D
6. D
7. D
8. A
9. D
10. A
11. C
12. A
- 13.

GAWAIN 1 : PAGLINANG NG

TALASALITAN

1. panalangin
2. nabendisyunan
3. namatay
4. narting
5. marubdob
6. pananampalataya

KARAGDAGANG GAWAIN GAWAIN 12. PAGLINANG NG

TALASALITAN

1. B
2. C
3. C
4. A
5. D

TAYAHIN

1. B
2. A
3. C
4. A
5. D
6. B
7. D
8. C
9. D
10. A
11. D
12. B

Sanggunian

Peralta, R.N. et al. (2014), *Panitikang Asyano* 9 Meralco Avenue, Pasig City.
Department of Education – Instructional Materials Council Secretariat
(DepEd-IMCS).

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph